



## POPÜLER KÜLTÜR SÜPER KAHRAMANI BATMAN: SİSTEM KARŞITI MI? ADALET SAĞLAYICI MI?

Ümmühan KAYGISIZ\*

Yasemin DURAN\*\*

### Öz

Bu makalede Christopher Nolan'ın Batman Başlıyor (2005), Kara Şövalye (2008) ve Kara Şövalye Yükseliyor (2012) filmleri analiz edilecektir. Çalışmada Batman'ın suçla ve suçlularla mücadele etmek için ortaya çıkışından başlayıp üçlemenin son filmi olan Dark Knight Rises'e kadar olan süreçte verilen mesajlar söylem analizi yapılarak incelenecektir. Sistemdeki yanlışlar, devlet olgusu ve devletin sahip olduğu güvenlik güçlerinin pozisyonu da Batman'ın ortaya çıkışını kolaylaştıran unsurlar olarak ele alınacaktır. Batman'ın bahsedilen sistemdeki yanlışlıkları kendine has yöntemlerle çözmeye çalışması ana sorumuzu ortaya çıkarmıştır.

Çalışmanın amacı, popüler kültürün yükselttiği bir sinema değeri olan Batman'ın adalet sağlayıcı mı? Yoksa sistem karşıtı mı? olduğunu tespit etmeye çalışmaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Süper kahraman, devlet, adalet, Batman.

### As The Popular Culture Superhero Batman: Is System Against? Is Justice Provider?

#### Abstract

This article, Christopher Nolan's Batman Begins (2005), The Dark Knight (2008) and The Dark Knight Rises (2012) films will be analyzed. The study starts from the onset to combat the crime and criminals recent film, The Dark Knight Rises Batman trilogy in the process until the message will be examined through discourse analysis. Wrong in the system, the state and position of the cases by the state security forces have also discussed as an element that will facilitate the emergence of Batman. Batman mistakes in the mentioned system is not working to solve the unique method revealed our main question.

The purpose of the study, is a vigilante Batman movie with a value increase of popular culture? Or an anti-system? that is trying to determine.

**Keywords:** Superhero, government, justice, Batman.

#### Giriş

“Popüler” kavramı daha Ortaçağ'da biçimlenen anlamıyla “halka ait”; modernleşmeyle birlikte aldığı yeni anlamıyla “herkes tarafından beğenilen, sevilen”; ya da “geniş kitlelere özgü olma” gibi pek çok olguyu içinde taşımaktadır (Güllüoğlu, 2012:66).

Popüler kültür sanat terimi olarak “Yüksek kültür denilen opera, tiyatro, klasik müzik ya da klasik edebiyatın karşıtı” ya da “Sıradan insanın müziği, sanatı, edebiyatı” olarak tanımlanırken Kongar popüler kültürü, “Geniş halk kitlelerinin benimsediği kültür” olarak tanımlamaktadır (www.emrekongar.org). Bu kavram, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te “Belli

\* Yrd. Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Meslek Yüksekokulu, ummuhankaygisiz@sdu.edu.tr

\*\* Öğr. Gör. . Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Meslek Yüksekokulu, yaseminduran@sdu.edu.tr



bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel özelliklerin bütünü” (www.tdk.gov.tr) ifadeleriyle tanımlanmıştır (Sakallı, 2014:309).

Popüler kültür kavramı ilk olarak Amerika’da kitle kültürü olarak tartışılmış, elit kesimin kültürüne karşı halkın kültürünü karşılamak için üretilmiştir. Popüler kültür, kitle iletişim araçlarıyla, sadece kitlesel Pazar için üretilen, standart yaygın kültürel ürünlerin toplamını ifade eder. 19. YY sonlarından itibaren endüstriyel gelişmelere paralel olarak kapitalizm ciddi bir gelişme göstermiş, kitle iletişim araçlarını da tekeline alarak görünür olmaya başlamıştır. Amerika en hızlı kapitalist değişimi yaşayan ülkelerin başındadır ve kapitalizmin eğlenceden müziğe, giyimden sanata her alanda kendine bir sektör oluşturmaya başlamasıyla, popüler kültür kavramı da orada kullanılmaya başlamıştır (COŞGUN, 2012:841).

Ray Browne popüler kültürü “dar entelektüel veya yaratıcı elit” olanı hariç tutarak her şeyi içine alarak kapsamlı bir yaklaşımı savunarak “Yeni Beşeri Bilimlerde Popüler Kültür” (Popular Culture as the New Humanities) adlı dergide popüler kültür tabiriyle, “Biz üzerinde yaşadığımız dünyanın tüm özelliklerini kastediyoruz... Popüler kültür çevremizde dönüp duran her zamanki dünyadır... Popüler kültür halkın sesidir...” demektedir (Browne, 1984: 1).

Gramsci popüler kültür anlayışını; kültür kavramına negatif bir şekilde bakan “Frankfurt Okulu” teorisyenleri gibi, pozitif bakan “Kültürelciliği” birleştirerek, ne yapısalcılık bakımından ekolün kabul gördüğü halk kesiminin kültür anlamdaki bozulmalarını, ne de Kültürelciler’in görmüş olduğu “kendini doğrulama”, “kendini yapma” şeklinde değerlendirmiştir. Popüler kültürün karşı düşüncedeki bakış açısına göre ise, baskı veya eğilimlerin sonucunda biçim alabilen “güç alanı”nın doğurmuş olduğu ilişkiler olarak nitelendirerek, kapitalist toplum yapısı içerisinde mücadele hakimiyetinden çok belirli bir hegemoni mücadelesi içinde olduğunu söylemek mümkündür (Özkan, 2006:32 ve Özbek, 2000: 66-69 ve Alemdar, Erdoğan 1994: 104-107).

Sanat çabası ise her şeyden önce simge yaratma çabasıdır; sanat simgeyle başlar, sanatın kökeninde simge vardır. Sanat yapıcı kendinden nice simge barındırır. Her yapıt bir simge değil bir simgeler bütünüdür. Buna göre kahramanlar da simgesel kişiliklerdir. Don Kişot da Faust da simgesel kişilerdir. Yalnız kişiler değil birtakım hayvanlar da insan dünyasının çeşitli özelliklerini simgeleştirmekte bol bol kullanılmıştır. Tavşan sevimli ve açığızdür, tilki kurnazdır, kuyruğunu ısırın yılan ölümsüzlüğü anlatır vs (Timuçin, 2003:181-196).

İlk süper kahramanlar 1931’de Shade ve de 1936 çıkışlı Phantom (Kızıl maske) kabul edilse de, en bilinen ve artık bir stereotip, bir ikon haline gelen süper kahraman 1938 çıkışlı Superman’dir. 1940-41 yıllarında ilk kadın süper kahramanlar piyasaya çıksa da, yine en fazla bilinen süper kadın kahraman Wonder Woman’dır. Superman de, Wonder Woman da DC Comics firması karakterlerindedir. Diğer en meşhur DC Comics süper kahramanı Batman’dir ve Superman & Wonder Woman & Batman üçlüsü, DC Comics evreninde "Büyük Üçlü" olarak tanınırlar.

Batman piyasaya ilk çıktığında süper kahraman olup olmadığı konusunda spekülasyonlar çıkmıştır (<http://www.tandfonline.com/loi/cjme20>). Tanım olarak süper kahramana baktığımızda, normal insanlarda olmayan güçlere sahip olan karakterler olarak adlandırılmıştır. 40 lı yıllarda, etiketlerin ve tanımların çok önemli olduğu bir zamanda,



Batman'in süper kahraman olup olmadığı büyük bir sorundur. Bu sebeple Batman ve onun gibi süper gücü olmayan kahramanlar bir süre "Gizemli Adamlar" olarak daha sonra da "Kostümlü Suç Avcıları" ya da "Pelerinli Savaşçı" olarak anılmışlardır. Etiketlerin zamanla önemsizleşmesi ve silinmesi hepsinin genel olarak süper kahramanlar adı altında toplanmasına neden olmuştur (Tunç Pekmen "Süper Kahraman Nedir? Bir Giriş Yazısı." 14 Ekim 2014 <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>).

Başlangıçta Batman, güçlü yarasa kanatlarıyla uçabilen ve birkaç olağanüstü beceriyi gösterebilen bir süper kahraman olarak düşünülmüştür. Fakat sonra onu akrobatik yetenekleriyle, o zaman için tasarlanabilecek bütün teknolojik donanımıyla, gangsterlerin ve kötülerin iflahını kesen bir insan kahraman yapmaya karar verdiler. Yarasa kostümü, adaletin simgesi olarak adalet düşmanlarını korkutacaktı (Atayman, 2004:57). Yarasadan ilham alınarak kurgulanan Batmanın, geceleri gökdelenler arasında planörü andıran peleriniyle süzülerek "iyileri kötülerden" koruduğu ana temasından hareket edersek, iyiyi temsil eden Batmanın karşısında konumlanan kim olursa olsun kötü olarak algılanıyor (Sema Karabiyik "Resmi İdeolojiye Göre Saf Değiştiren Süper Kahramanlar." Yeni Şafak Gazetesi Web Sayfası. 22 Temmuz 2012) <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/?t=22.07.2012&y=SemaKarabiyik>).

Onu diğer süper kahramanlardan ayıran en büyük özelliği bahsedildiği gibi hiçbir insanüstü gücünün olmamasıdır. Süper bir güce sahip olmayan ama süper kahraman olarak tanınan Batman ya da Bruce Wayne, ailesi çocuk yaşta gözlerinin önünde öldürüldükten sonra, hayatını yaşadığı şehir olan Gotham'ı kötülerden ve zorbalardan korumaya and içmiştir. Onun her zaman yanında olan Alfred gibi bir yardımcı ve arkadaşa sahiptir. Dünya'nın en iyi ekipmanlarına sahiptir. Batmobil gibi karada ve havada giden çok iyi bir aracı vardır. Bruce Wayne'in eğitim hayatı da oldukça yoğundur. Kriminallik bilimler, adli tıp, bilgisayar, kimya, biyoloji, mühendislik dallarında çeşitli üniversitelerden derecelere sahiptir. İspanyolca, Fransızca, Rusça, Japonca, Çince, Arapça bilir.

Aile kökeninden gelen zenginlik ve mirasın süper güçlere sahip olmak için harcanması veya bu zenginliğin süper kahraman olmaya yatırılması da mümkün olabilecek olgulardan biridir. Dolayısıyla Batman kapitalist bir süper kahramandır. Karakter, bu zenginliği kullanarak yeteneklerini geliştirir ve düşmanlarına karşı yeni silahlar geliştirir. Bu zenginlik ayrıca etkileyici bir görünüme sahip olmak için de kullanılmaktadır. Batman, Iron Man ve Elektra gibi karakterler bu oluşumlara birer örnektir (Seçmen, 2014: 32).

Gerçek anlamda bu karakterin dünyasını yansıtan ilk film olarak 1989 yılında Tim Burton yönetmenliğinde çekilen Batman gelmektedir. 1991 yılında yine Burton tarafında Batman Returns vizyona girmiştir. 1995 ve 1997 yıllarında çekilen Batman Forever ve Batman & Robin, bir sinema filmi olarak en zayıf halkaları oluşturmaktadırlar. 2000 yılında çizgi film olarak vizyon şansını bulan Batman Beyond: The Return of The Joker, çok tanıtılmasa da önemli bir çizgi roman uyarlamasıdır. Bir süper kahraman olarak, 2000'li yılların yeni yorumlamaları arasında şu ana kadar en çok göze batan ve takdire değer yapımlardan biri kabul edilen ise, Batman'i bir üçleme haline getirerek sunan Christopher Nolan yönetmenliğinde çekilen Batman Begins (2005), The Dark Knight (2008), The Dark Knight Rises (2012) yapımlarıdır.



New York City, Chicago, Boston ve Pittsburgh gibi şehirlerden türetilen Gotham Şehri, Amerika'nın kuzeydoğu körfezindedir. Genellikle kirli, yüksek suç oranlı, çürümüş olarak resmedilen kent, Superman'in parlak, temiz, fütüristik Metropolis'inin zıddıdır. Gotham'ın "News York'un gece hali" olduğu, New York'un geçmişindeki yüksek suç oranına atfen söylenegelmiştir. Thomas ve Martha Wayne de şu anda kenar mahalleye dönüşmüş ancak eskiden lüks bir mahalle olan Park Row'da öldürülmüşlerdir. Batman hikâyeleri ilk olarak New York şehrinde geçmesine rağmen, sonradan hep Gotham Şehrinde yaşadığı anlatılmıştır. Superman'in Metropolis'i gibi, Gotham da kahramanının karakteristik özelliklerini taşır.

İlgili literatür tarandığında bu konuya ilişkin olarak iki çalışma gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki, Feryal Çubukçu'nun "Crime And Punishment: Reframing Audience Perception Of Justice In Batman Trilogy" Suç Ve Ceza: Batman Üçlemesi Adaletin Hedef Kitle Algısı adlı makalesidir. Çalışmada kanun, dil ve film arasındaki ilişki incelenmekte, suçun nasıl oluştuğu, kurbanlaşmanın nasıl temsil edildiği ve adaletin nasıl gösterildiği Christopher Nolan'ın Batman serisinde vurgulanmaktadır (ÇUBUKÇU, 2014:21).

Diğer çalışma, Mustafa Bölükbaşı'nın "Christopher Nolan'ın 'Batman Üçlemesi' Üzerine İdeolojik Bir İnceleme" adlı makalesidir. Makalede bir süper kahraman anlatısı olarak Christopher Nolan'ın çekmiş olduğu *Batman Başlıyor* (2005), *Kara Şövalye* (2008) ve *Kara Şövalye Yükseliyor* (2012) filmleri üzerinden *Batman*'in nasıl bir ideolojik anlamı olduğu sorgulanmaktadır (BÖÜKBAŞI, 2012:1).

Bu çalışmada ise, Batman'ın suçla ve suçlularla mücadele etmek için ortaya çıkışından başlayıp üçlemenin son filmi olan *Dark Knight Rises*'e kadar olan süreçte *Batman Başlıyor* (2005), *Kara Şövalye* (2008) ve *Kara Şövalye Yükseliyor* (2012) filmlerinde verilen mesajlar söylem analizi yapılarak incelenecektir. Sistemdeki yanlışlar, devlet olgusu ve devletin sahip olduğu güvenlik güçlerinin pozisyonu da Batman'ın ortaya çıkışını kolaylaştıran unsurlar olarak ele alınacaktır.

Çalışma, ilgili literatüre yukarıda bahsedilen çalışmalarla birlikte önemli katkılar sağlayacaktır. Öncelikle popüler kültürün en önemli unsurlarından birisi olarak son dönemde oldukça yaygın hale gelen sinema endüstrisinde süper kahraman olgusu üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda küreselleşme ile beraber ortaya çıkan sorunlar, küresel suçlar, açlık ve yoksulluk gibi durumlarda insanların devletten beklentileri de artmaktadır. Yanı sıra büyük sorunları gerçeklik olgusu ile çözmek yerine, mucizevi bir güçten faydalanma beklentileri de her geçen gün artmaktadır. Bu kapsamda insanlar filmlerdeki karakterler ile kendilerini özdeşleştirerek kısa süreli de olsa bir rahatlama hissi yaşamaktadır.

### Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, simgesel kişilik taşıyan bir süper kahraman olarak popüler kültürün yükselttiği bir sinema değeri olan Batman'ın bir adalet sağlayıcı mı? Yoksa bir sistem karşıtı mı? olduğunu yapılacak söylem analizi ile yorumlamaktır.



## Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışmada, Batman Başlıyor (2005), Kara Şövalye (2008) ve Kara Şövalye Yükseliyor (2012) filmlerinin, film analizi gerçekleştirilmiştir.

## Çalışmanın Metodu

Bu çalışmada söylem analizi gerçekleştirilmiştir. Söylem analizi konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Söylem analizi metodolojik ve kavramsal unsurlardan meydana gelen sosyal hayata dair bir perspektif olup, söylem üzerine düşünme (teorik ve meta-teorik öğeler) ve söylemi dataleştirme yolu olarak karakterize edilir. Bu analiz yöntemi sadece geleneksel metodolojilere bir alternatif olmayıp, aynı zamanda bu metodolojilerin içine sokulmuş bakış açılarına karşı bir alternatiftir. Söylem analizi metodolojide genel, kuramsal ve niceliksel yaklaşımlardan, ayrı ayrı nitelendirilen, detaylı ve nitel yaklaşımlara geçiş için gerekli bir çabadır (Wood ve Kroger, 2000). Çalışmada, Christopher Nolan'ın Batman film serisinin adalet ve hukuk söylemi üzerinde durulacak ve bu çerçevede Batman'ın adalet sağlayıcısı mı yoksa sistem karşıtı mı olduğu üzerine yorumlar yapılacaktır.

## Adalet Sağlayıcısı Ve Sistem Karşıtı Paradoksu

Tanımlanması en güç olan kavramların başında gelen adalet, insanlık tarihi boyunca üzerinde en fazla durulan, aynı zamanda ahlaksal ve politik anlamda insanlığın ulaşacağı ideal durumu gösteren bir kavramdır. Sokrates'e göre iki tür adalet vardır: Politik (kent in ya da devletin adaleti) ve bireysel (birey olarak insan tekinin adaleti). Kent daha büyük olduğu için adaleti önce orada aramak daha mantıklıdır ve daha sonra bunun bireyde bir karşılığı/benzeri olup olmadığına bakılır. Cephalus adaletin yasal yaptırımlara saygı/hürmet duymak olduğunu, Polemarchus ise dostlara yardım etmek ve düşmanlara zarar vermek olduğunu söylemiştir. Sokrates, adaletin ruhun sağlığına dayandığını belirterek tamamlar. Adil bir ruh, kısımlarının uygun düzenlendiği bir ruhtur ve böylece sağlıklı bir ruhtur. Adaletsiz bir ruh ise sağlıklı bir ruhtur. Böylece adaletin değerli/istenir olduğuna ilişkin bir pozisyona gelmiş oluyoruz. Sağlık sırf kendisi için istenen bir şey ise ve adalet de ruhun sağlığı ise, o da istenir olur.

Platon'da adalet kavramını analiz ederken hiç şüphesiz ilk kaynak onun Politeia adlı diyalogudur. İdeal devletin temeli olması bakımından adalet kavramının işlendiği yer Politeia'dır. Kavramın ilk tanımı Cephalos'un şu cümleleridir: Adalet “başı dara düşüp bir kimseyi aldatmaktan ya da yalan söylemekten; bir Tanrıya kurban adağı ya da bir insana para borcu kalıp da öbür dünyaya korku içinde yollanmaktan kurtarır insanı” (Platon, 2002: 331b).

Platon'a göre devletin en önemli özellikleri bilgelik, cesaret, ölçülülük ve adalettir. Devlette bilgelik devleti koruyanlara, cesaret savaşçılara, ölçülülük ise onu idare eden hükümete denk gelmektedir. Platon adaleti, “herkesin kendi üzerine düşeni yapması ve kendi payına sahip olmasıdır” şeklinde tanımlar. Aristoteles'e göre genel adalet (iustitia universalis), meşru



anlamda yasalara uygun ve politik düzene saygı gösteren bir adalet olmak durumundadır (www.flfsdergisi.com/sayi6/27-46.pdf).

Thomas Hobbes'a göre "Doğal olarak özgürlüğü ve başkalarına egemen olmayı seven insanların, devletler halinde yaşarlarken, kendilerini tabi kıldıkları kısıtlamanın nihai nedeni, amacı veya hedefi, kendilerini korumak böylelikle daha mutlu bir hayat sürmek; yani insanları korku içinde tutacak ve onları ceza tehdidiyle, ahitlerini ifa etmeye ve doğa yasalarına uymaya zorlayacak belirgin bir güç olmadığında, insanların doğal duygularının zorunlu sonucu olan o berbat savaş durumundan kurtulmaktır" (Türköne, 2006: 71). Hobbes, egemenin tek bir kişi olması gerektiğini söylerken, Leviathan'ında mutlak iktidarla donatılmış bir devleti savunuyordu (Axford vd., 2002: 485).

Adalet ve devlet kavramı tarihsel ve felsefi bağlamda açıklandığı şekilde gelişirken popüler kültür, medya ve devlet-ideoloji ilişkisi Stuart Hall'ün önderliğinde 1970'lerde ilgi odağı haline gelmiştir. Hall, *Policing the Crisis* yapıtında Althusserci yapısıcılıktaki "egemen ideolojileri yeniden-üreten ideolojik devlet aygıtları" görüşü ile Gramsci'nin hegemonya anlayışını birleştirerek, medyaya görece otonomi veren İngiliz Marksist kültürel teorinin bir türünü yaratmıştır. Temel teze göre, medya yönetici sınıfın çıkarlarına hizmet eden yorumları yeniden üretir; fakat medya aynı zamanda, ideolojik mücadele alanıdır. Hall'a göre (Hall, 1980), izleyiciler "tercihli okumayı" otomatik olarak benimsemezler; sosyal durumları, onları farklı duruşları benimsemeye yönlendirebilir; müzakere edilmiş veya karşıt okumalar yapabilirler. Medya mesajlarını tüketen izleyicilerin referans çerçeveleri bir yerden gelir, bir zamanlar oluşmuştur, sembolik etkileşimlerden geçerek zaman içinde değişebilirler. Medyayı uzun zaman kullanma, insanların dünyayı anlama ve yorumlamadaki yönelimlerini belirlemede önemli rol oynar (Erdoğan, Korkmaz, 2010:359).

Bütün bahsedilen referanslar ışığında bu çalışmada Nolan'ın Batman üçlemesindeki suç, hukuk ve adaletle dair söylemleri incelenerek söylem analizi yapılacaktır. Nolan'ın ilk filmdeki temel mesele adalet-intikam sorunsalı üzerine inşa edilmektedir. Filmde, adaletin kurumsal bir hukuk sistemi içerisinde yerine getirilemediği bir toplumda, çözüm bireysel olarak aranabilir mi? ve Adaleti hiçe sayanlara karşı adil davranılır mı ya da başka bir deyişle "kısasa kısas" doğru mudur? Şeklinde cevabı aranan iki asli soru bulunmaktadır.

Öncelikle bir süper kahramanın varlığının, sistemde yanlış giden bir şeyler olduğunu en başından kabul etmek anlamına geldiği belirtilmelidir. Mevcut adalet sistemi doğru düzgün işleseydi zaten bir süper kahramana ihtiyaç duyulmazdı. Batman ve Örümcek Adam örneklerinde de görüldüğü gibi, süper kahramanlar mevcut hukuk düzeni içerisinde bireysel olarak bir adaletsizlik deneyimi yaşamaları sonucu harekete geçmekte ancak daha sonra bu durum toplumsal bir amaca dönüşerek bir halk kahramanı ortaya çıkarmaktadır (Bölükbaşı, 2013: 3).



**Tablo 1:** Christopher Nolan'ın Batman Başlıyor (2005), Kara Şövalye (2008) ve Kara Şövalye Yükseliyor (2012) filmlerindeki karakterlerin **suç, suçlu, kahraman, adalet ve hukuka dair söylemleri**

<b>Batman Begins (2005) filminde öne çıkan karakterler</b>	<b>Söylemlerde Öne Çıkan Kavramlar</b>
Ra's Al Ghul jeune	Kötülük, Nefret, Adalet, Korku, Ölüm, Suç, Öfke, Suçlu, Hoşgörü, Toplum, İntikam, Savaş, Açlık, Adaletsizlik.
Rachel	Adalet, Adaletsizlik, İntikam, Toplum, Aile,
Bruce Wayne-Batman	Suçlu, Toplum, Yasa, Korku, İyilik, Yardım, Aile.
Gordon	Suçlu, Savcı, Yargıç, Mücadele, Suç.
Polis	Yasa.
Thomas Wayne (Batman'ın Babası)	Korku, Yoksulluk, Zenginlik.
<b>The Dark Knight (2008)</b>	<b>Söylemlerde Öne Çıkan Kavramlar</b>
Bankacı	Suçlu, Onur, Saygı.
Gordon	İntikamcı, Tutuklama, İdealizm.
Harvey Dent	Onur, Kamu Hizmeti, Halk, Düzen, Yasa, Adalet, Şans.
Joker	Kaos, Suç, Suçlu, Düzen.
Alfred	Mantık, Sadakat.
<b>The Dark Knight Rises (2012)</b>	<b>Söylemlerde Öne Çıkan Kavramlar</b>
Bane	Karanlık, Dünya, Adalet, Kontrol, Özgürlük, Zulüm, Yozlaşma, Fırsat Eşitliği, Halk, Mahkum, Ordu, Güçlüler, Mahkeme, Ganimet, Kan, Polis, Şehir, Zenginlik.
Gordon	Kahraman, Kanun, Silah, Halk.
Polis	Kahraman, Maske, Koruma.
Devlet Yetkilisi	Terörist, Haydut, Organize Suç.
Batman	Suçlu, Şehir, Koruma.
Alfred	Hapishane, Mahkum, Kaynak, Bilgi.

Yukarıdaki Tablo 1'de Batman Trilojisinde geçen ve öne çıkan kahramanların suça, suçluya, adalete, kahramanlığa ilişkin söylemleri ile ilgili kavramlar seçilerek belirlenmiştir.

### **Toplumsal Bağlam**

Filmde söylemin bir parçası olan mekanlar dikkatle seçilmiş, Gotham City olarak adlandırılan ana mekanda çekilen sahnelerin kurguyu tam olarak yansıtmaya özen gösterilmiştir. Gotham şehrinin New York'u işaret ettiği söylenebilir.



Batman de dahil olmak üzere bütün süper kahraman öykülerinde şiddet uygulayan üç ayrı aktör bulunmaktadır: Birincisi mevcut düzenin bekçisi olan, devletin meşru şiddet uygulayıcısı konumundaki polis gücü, ikincisi bu polis gücünün baş edemediği, kendi çıkarlarını gerçekleştirebilmek için gayrimeşru bir şiddet uygulayan suçlular ve üçüncüsü de düzeni yeniden sağlamak adına, meşruiyeti tamamen kendinden gelen bir şiddet uygulayarak suçluları yakalayan “süper kahramanlar”. Weber’den beri devlet, meşru şiddet tekeli elinde bulunduran aygıt olarak tanımlanmaktadır (Bölükbaşı, 2013:2). Weber’e göre devletin yegane özelliği, güç kullanımını otorite ile bütünleştirmiş olmasıdır (Türköne, 2006: 77).

Bruce Wayne’in ailesi yaşadıkları toplum içerisinde ayrıcalıklı bir konumda olup devraldıkları aristokratik mirasları vardır. Batman, bu anlamda kapitalist bir süper kahramandır. Bruce Wayne, toplumun ezilen ve fakir kesimlerine rağmen zenginleşmekte, sonra bu kesimlerin isyan etme ihtimaline karşı sahip olduğu zenginliği kullanarak Batman olmaktadır.

Böylelikle Gotham şehrindeki toplumsal çatışma bireysel bir iç çatışmaya dönüşerek ana sorun gelir dağılımındaki adaletsizlik olmaktan çıkarak, insanların rüşvet alıp almaması haline gelmekte yani ahlaki bir norma indirgenmektedir.

Gotham’da suçu temsil eden unsurlar, Batman Begins (2005)te mafya, The Dark Knight (2008)de Joker ve Harvey Dent, The Dark Knight Rises’de Bane’dir.

Gotham’ın Beyaz Şövalye’si olarak anılan Harvey Dent, kurumsal adalet sistemini savunurken intikamcı bir adalete inanır hale gelmiştir. “Roma’da düşmanlar kapıya dayandığında demokrasiyi bir tarafa bırakarak şehri korumaları için birilerini atarlardı” diyerek bir taraftan hukukun gücüne inanırken, diğer taraftan Batman’in sivil hakları güvenlik uğruna askıya almasına göz yummaktadır.

Joker, oldukça patolojik anlamda sıra dışı bir kişiliktir. Farklı görüntüsü, oldukça zeki oluşu onu sıradan bir suçlu olmaktan çıkarmaktadır. Suç işlerken amacı zengin olmak değildir. Sisteme karşıdır. İnsanları öldürmekten çekinmez.

Joker, Bane ve de Dent’in fiziksel deformasyonları doğuştan değil, sonradan oluşmuştur. Joker’in yanaklarında dikişler, Bane’in ağzında maskeyle kapadığı bir yara ve Dent’in yarısı tamamen yanmış yüzü. Sonradan yaşadıkları travmatik durumların etkisi ile suç makinası haline gelirler.

Batman ve Joker aslında iyilik ve kötülüğü temsil eden Ying Yang gibidir. Amaçları farklı gözükse de bu açıdan birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bunu da Joker’in “Seni niye öldüreyim ki. Sen beni tamamlıyorsun” ifadesinden anlamak mümkündür. Batman’i meşrulaştıran Joker’in varlığıdır. Gotham halkı ve emniyeti ancak şehri kaosa sürükleyen bir suçluya karşı durabilecek bir kahramanı hoş karşılamaktadır.

Bane, Gotham’da yaşayan, ezilen grupları harekete geçirir. “Şehrinizin kontrolünü ele alın. Bu sizin özgürlüğünüzü sağlayacak bir araç” diyerek haksız yere hapisanelerde çürüyenleri, evsizleri, aç olduğu için çalmak zorunda kalanları sözde hakları olanı geri almaları için ayaklandırır. Bane, özel mülkiyeti fiili olarak iptal eder, mevcut düzenin zor unsuru olan polis





gücünü etkisiz hale getirerek halkı silahlandırır ve kendi koruma birliklerini oluşturur. Pozitif hukuk düzenini ortadan kaldırarak halk mahkemeleri kurar. Bu mahkemelerde eski düzenin üst zümreye mensup kişilerini yargılar.

### Siyasal Bağlam

Mevcut düzen, liberal demokrasi, kapitalist ekonomi, burjuva hukuku her şeye rağmen sahip olabileceğimizin en iyisidir. Eğer bu düzene isyan edilerek bir halk hareketi başlarsa bunun sonu kaostur. Sistem korunmalı, filantropi<sup>1</sup>'yi teşvik ederek varlıklı ailelerin sayısı mümkün olduğunca arttırılmalıdır. Doğal olarak insanların başkaldırmasının da önüne geçilmelidir. Batman bu kapitalist burjuva toplumunun bekçiliğini yapmaktadır. Savunduğu sistem bir plütokrasiyi (zenginlerin yönetimi) çağrıştırmaktadır.

Bruce, Gölgele Birliğinde aldığı eğitimle birlikte içindeki asıl gücü keşfetmiştir. Fakat ne olursa olsun herkesin adil bir yargılanma hakkı bulunduğu sonucuna ulaşarak, kendi öfkesinden arınmış ve koparmıştır. Batman suçlularla mücadele ederken dahi ateşli silah kullanmamaktadır. Amacı öldürmek değil, etkisiz hale getirmektir. Bu anlamda Batman'ın hukuktaki önemli ilkelerden biri olan ölçülülük ilkesine uygun davrandığını söylemek mümkündür.

Batman bir anlamda “devletin içinde ayrı bir devlet-derin devlet”i temsil etmektedir. Bir çok karede “savcı, Emniyet müdürü ve Batman”i işbirliği içerisinde görmek mümkündür. Devlet, bazı durumlarda meşru şiddet uygulayıcılarına ek olarak devletin yanında yer alan bazı aktörlerin suçlulara karşı şiddet uygulamasına müsaade etmektedir. Bu yüzden iyi bir amaç uğruna kötü bir yol izlemek gerektiğinde Batman devreye girmektedir. Bu da bize “Makyavelizm”i hatırlatmaktadır. Yani bir nevi amaca ulaşmak için her araç mubahtır. “Toplumu bir arada tutmak ve korumak” amacıyla otoriter uygulamalara başvurmak meşru hale gelebilmektedir. The Dark Knight’te Batman, Joker’in yerini tespit edebilmek için bütün Gotham halkının telefon görüşmelerini Wayne Şirketi yardımıyla bir mikrofona dönüştürerek yasadışı bir şekilde dinlemiştir. Joker’in varlığı Batman’i tiranlaştırmıştır.

Öte taraftan toplumdaki eşitsiz gelir dağılımı sürdüğü müddetçe, toplum krizden asla kurtulamayacak ve günün birinde toplumun aşağı kesimleri isyan bayrağını kaldıracaktır. Ancak Nolan, Bruce’un yaşadığı bu deneyimi ekonomi politik bağlamından sökerek spiritüel, mistik ve tinsel bir boyuta taşımaktadır. Ra’s al Ghul ile olan çatışması da bu adalet-intikam sorunsalı üzerinden şekillenmektedir. Aslında derinlemesine bakılırsa bu örgütün anarşist bir tavrı vardır (Bölükbaşı, 2013: 4).

Joker’in politik duruşunun anarşizme yakın olduğu söylenebilir. Çünkü Batman’ın toplumsal düzeni sağlama amacı yanında Joker kendisini “kaosun elçisiyim” diye tanımlamaktadır. Toplumsal ilişkilerin arz-talep, kar-zarar kısaca para üzerine kurulduğu –Marksist terimle söylersek metalaştığı–toplumu parçalamak istemektedir. En başta devlet olmak üzere bütün

<sup>1</sup> Filantropizm veya insanseverlik; başkalarının tıbbî, ekonomik ve sosyal standartlarını yükseltmek ve mutluluklarını artırmak için organize faaliyetler düzenlemek. Daha kapsamlı olan hayıraseverlik kavramının bir alt kategorisidir ve İslamî vakıflar, kilise yardım grupları, antik Yunanistan’da Platon’un Akademi’si gibi oluşumlar filantropik faaliyetlere örnek olarak gösterilebilir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Filantropizm>)



otorite biçimlerinin ortadan kalkmasıyla tam anlamıyla özgür bir topluma ulaşılabileceğini savunan bir ideoloji olan Anarşizm onun ruhuna uygundur.

The Dark Knight Rises, sonlara bir anda milliyetçiliğin tavan yaptığı ve muzaffer Amerikalılar'ın ülkelerini büyük bir kahramanlıkla kurtardıkları bir gösteriye dönüşüyor ve bu açıdan filmin Captan America ya da diğer süper kahraman filmlerinden farkı kalmıyor. İlk filmde Wayne kulesinin, son filmde de tüm Gotham şehrinin havaya uçurulmasına ramak kalmasıyla 11 Eylül paranoyası bir kez daha gündeme taşınıyor (DiPaolo, 2011: 51).

### Sonuç ve Değerlendirme

Sinema dünyası zaman zaman farklı bakış açılarını popüler kültür içerisinde yorumlamaya yönelmektedir. Özellikle postmodern düşünceler ile birlikte, popüler kültür ürünleri devam etmekle beraber; karakter yaratımı ve yapım tasarımındaki yeni bakış açıları, post-entelektüel film denilen bir sinema anlayışını da beraberinde getirmiştir (Seçmen, 2014: 69).

21. YY popüler kültür süper kahramanları içerisinde en çok sevilenlerden bir tanesi Batman'dır. Suçla ve suçlularla mücadele ederek adalet sağlamaya çalışması, bunu yaparken de hiçbir özel ve süper gücünün olmaması, sıradan insan özelliğinde olması onu daha da çok sevdirmiştir. Aslında her toplumun kendi mitlerinde, efsanelerinde olan kahramanları hatırlatmaktadır. Bunlardan bir tanesi de İngiliz halk hikâyelerinde -10. yy.'da ortaya çıktığı tahmin edilen Robin Hood'dur. Robin Hood, Kral John'a karşı mücadele eden Sherwood Ormanı'nda yaşayan bir hayduttur. Robin Hood'un en iyi yardımcılarından biri Küçük John dur(<http://www.nazlim.net/kimdir-biyografi/robin-hood-kimdir-biyografisi> hayati.html#ixzz3cfExbAiW).

Robin Hood, Sherwood ormanlarında Prens John'a ya da kötü kalpli yolsuzluklarıyla ünlü şerife karşı verdiği cesur mücadele, “**zenginden al fakire ver söylemi**”, Lady Marion'a olan aşkı ve yardımcısı Küçük John ile tanınmaktadır. Robin Hood birçok film, kitap, çizgi dizi ve oyunlara konu olmuştur.

Türk tarihinde mevcut olan Battal Gazi ve Malkoçoğlu da zaman zaman tarihi filmlere konu olmuş önemli kahramanlardandır.

Süper kahramanlar çoğunlukla yalnızdır, kan bağıyla bağlı oldukları bir aileleri yoktur. Kahramanda en önde gelen özellik, her bireyde aslında var olan güçlülük, onur, cesaret, yiğitlik gibi olguların ön plana çıkmış veya çıkabilmiş olmasıdır. Bunların yanı sıra bir süper kahraman için imaj en önemli olgulardan biridir. Düşmanların psikolojik olarak bastırılması ve hayranlara iyi bir görüntü verilmesi açısından bu olgu çok önemlidir. Renk ve kostüm seçiminden aksesuar dizaynına kadar tüm öğelerin bir uyum içinde olması gereklidir. Diğer bir detay ise süper kahramanların kendilerine has bir gizli kimliğinin olması gerekliliğidir. Çünkü toplum içerisinde dikkat çekmek ve süper kahraman özelliklerinin ortaya çıkmasını engellemek için bu kişiliğe ihtiyaç vardır.

Nolan'ın Batman trilojisine baktığımız zaman Batman Begins ve The Dark Knight Rises'in birbirini tamamlayan filmler olduğu görülmektedir. İlkinde Batman ailesinin başına gelen korkunç olaydan sonra Gölgeler Birliğinin de yardımıyla kendi gücüne inanan biri haline



gelir. Fakat savaşması gerekenin kötüler ve suçlular olduğuna, sahip olduğu yüksek adalet duygusu yardımıyla karar verir. Batman olarak ortaya çıkar. The Dark Knight Rises da ise insanların adalete olan inancını ortadan kaldırmamak için Dent'in işlediği suçları üstlenir. Kendine olan inancını yitirdiği anda yine sahip olduğu güçlü adalet ve hukuk düşüncesiyle adeta dirilir. Bu defa Gölgeler Birliği'nin dışladığı bir suçluya karşı Gotham'ı yok olmaktan kurtarır. Nolan'ın ikinci filmi olan The Dark Knight ise Batman'ı gerçek anlamda Batman yapan filmidir. Savaşılacak güçlü ve zeki bir suçlu olan Joker'in varlığı Batman'ı daha popüler hale getirir.

Diğer süper kahramanlardan farklı bir çizgide ortaya çıkan Batman, yaşadığı şehri korumak ve ailesinin intikamını almak için yola çıkmıştır. Asıl amacı adalet sağlamak olsa da tamamen meşru sınırlar içinde hareket etmez. Devletin ve devletin adalet sağlayıcı mekanizmalarının varlığına rağmen kendi adaletini sağlamak için mücadele eder. Bunu yaparken de sahip olduğu zenginliği kullanmaktan çekinmez. Adalete olan inancını yitirmiş bir tarafı vardır. Bu da ailesini öldüren kişinin yasal işbirliği yapmasının ardından serbest kalması sonrasında onu kendi elleriyle öldürmek istemesinde görülmektedir. Yasaların adaleti sağlama noktasında eksik kaldığı düşüncesiyle simgesel kişilikte bir süper kahramana dönüşür. Bu anlamda Batman'ı tam anlamıyla sistem karşıtı olarak değerlendirmek doğru olmaz. Çünkü sistemdeki aksayan yönlerin varlığının farkında olmasına rağmen aslında mevcut düzeni de korumaya yönelik bir tavrı vardır. Bunu yaparken de zaten devlet yetkilileri ile işbirliği içindedir. Sahip olduğu aristokratik zenginliği Gotham'ı korumak için harcar. Özellikle babası sahip oldukları zenginliği muhtaç insanlara yardım etmek için kullanmanın önemini anlatmıştır. Batman da "Batman" olabilmek için bu gücü sonuna kadar kullanmaktan çekinmemiştir. Gotham'ı kötülerden ve suçlulardan korumaya kendini adayarak bir adalet sağlayıcıya dönüşmüştür.

Aslında bu anlayış günümüz modern hukuk yapısında yer alan *İHKAK-I HAK* (Kendiliğinden hak almak suçu) (<http://www.e-akademik.org>) (765 sayılı Türk Ceza Kanununda 308. Madde) ile örtüşmektedir. Madde içeriğine bakılırsa, kişinin hakkı olduğunu düşündüğünü hukuk dışı yollarla bizzat elde etmesidir. Oysa hiç bir anayasa düzeni ve ceza yasası sistemi, kendi otoritesini hiçe sayan böyle bir fiili kabullenemez. Bu nedenle bütün hukuk düzenlerinde bireyin hakkını bizzat elde etmeye çalışması suç olarak kabul edilir.

Bu aynı zamanda kamu düzeni açısından da zorunludur. Çünkü her birey çoğu şiddet içeren kendine has yöntemlerle yola çıkıp hak elde etmeye kalkıştığında ortaya kamu düzenini ciddi biçimde zedeleyebilecek bir kaos ortamı çıkartır ki bunun zararını toplum düzeni olduğu kadar bireyler de çekecektir. Nolan'ın Batman trilojisinde bu durum net bir şekilde görülmektedir. The Dark Knight Rises'da görüldüğü gibi kendi şehre sözde adalet getirmek için Bane, toplumu tam anlamıyla kaosa sürüklemiştir.

Buradan yola çıkarak denilebilir ki, filmlerde bir süper kahramanı ortaya çıkartan unsurlar göz önüne alındığında öncelikle sistemde aksayan yönler düzeltilmelidir. Gerçek yaşamda da toplumsal kurallar gerçekten işlediği zaman bireyler kendi adaletlerini sağlamaya yönelmeyecekler ve anayasal çerçevede yaşamlarını sürdürmeye devam edeceklerdir. Böylece devletin dışında ekstra adalet sağlayıcılarına ihtiyaç kalmayacaktır.



## Kaynakça

- ATAYMAN, Veyssel (ed.) (2004) Postmodern Kurtarıcılar, İstanbul: Donkişot Yayınları.
- AXFORD, Barrie; BROWNING, Gary K.; HUGGINS, Richard; ROSAMOND, Ben (2002) Politics: An Introduction, London, 2nd Ed, Routledge Publishing.
- BÖLÜKBAŞI, Mustafa, (2013) Christopher Nolan'ın 'Batman Üçlemesi' Üzerine İdeolojik Bir İnceleme, Yedi: Sanat, Tasarım, Bilim Dergisi, Kış, Sayı 9.
- BROWNE, Ray B. (1984) "Popular Culture as the New Humanities" (Yeni Beşeri Bilimler Alanında Popüler Kültür) Journal of Popular Culture, c.17, S.4, ss.1-8.
- COŞGUN, Melek, (2012) Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu, *Batman University Journal of Life Sciences, Volume 1, Number, 837-850.*
- ÇUBUKÇU, Feryal, (2014) "Crime And Punishment: Reframing Audience Perception Of Justice In Batman Trilogy" Suç Ve Ceza: Batman Üçlemesi Adaletin Hedef Kitle Algısı, *International Journal of Social Science* Number: 29 , p. 21-28, Autumn III, s.21-28.
- DİPAOLO, Marc (2011). War, Politics and Superheroes: Ethics and Propaganda in Comics and Films, North Carolina: McFarland & Company.
- ERDOĞAN, İrfan, ALEMDAR, K. (2004), Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine, Eğitim, Özel Sayı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, Ankara, y.5, S. 57, ss.1-10.
- ERDOĞAN, İrfan, KORKMAZ Alemdar, (2010) Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi.
- GENÇ, Adem, (1983), Dada Entropi ve Nedensizlik Açısından Dadacı Sanat Hareketlerinin Çözülmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir.
- HALL, S. (1980) Cultural Studies: Two Paradigms. *Media, Culture and Society*, 2(1): 57-72.
- ÖZBEK, Meral, (2002), Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski, İletişim Yayınları.
- ÖZKAN, Hasan Hüseyin, (2006), Popüler Kültür ve Eğitim, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu, c.14, S.1, s.29-38.
- PLATON (2002). Devlet (Politeia), (çev:Hüseyin Demirhan), Sosyal Yayınları, İstanbul.
- SAKALLI E. Türkçe Popüler Kültür, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/2 2014 s. 307-317, TÜRKİYE.
- SEÇMEN, Emre Ahmet, (2014) Sinemada Süper-Kahramanlık İmgesi Ve Indiana Jones Filmleri Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Temmuz.
- TİMUÇİN, Afşar, (2003)Estetik, Estetik, 6.baskı, İstanbul: Bulut Yayınları.
- TÜRKÖNE, Mümtaz'er, (2006) Siyaset, Lotus Yayınları, Ankara.
- WOOD, L., A. & Kroger, R., O. (2000). Doing Discourse Analysis: Methods For Studying Action İn Talk And Text. Lodan: Sage



## İnternet Kaynakları

The Journal of Moral Education. Taylor & Francis Online, Ed. Steven H. White. 3, Aug. 2010, "What is a Hero? An Exploratory Study of Students Conceptions of Heroes1. 06 Mar 2013. <http://www.tandfonline.com/loi/cjme20> (Erişim Tarihi, 14.05.2015)

GÜLLÜOĞLU, Ö. (2012) Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme Ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme, [http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ\\_4\\_sayi\\_Bahar\\_2012/pdf/Gulluoglu.pdf](http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_4_sayi_Bahar_2012/pdf/Gulluoglu.pdf)

KANBUR, Mehmet Nihat, 5237 s. TCK Bakımından İhkak-I Hak (Kendiliğinden Hak Alma) Niteliğindeki Fiillerinin Değerlendirilmesi, e-Akademi, Hukuk, Ekonomi, Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Aralık 2007, Sayı 70. <http://www.e-akademik.org>. (29.06.2015)

KARABIYIK, Sema "Resmi İdeolojiye Göre Saf Değiştiren Süper Kahramanlar." Yeni Şafak Gazetesi Web Sayfası. 22 Temmuz 2012) <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/?t=22.07.2012&y=SemaKarabiyik> (Erişim Tarihi, 10.03.2015)

PEKMEN, Tunç, "Süper Kahraman Nedir? Bir Giriş Yazısı." 14 Ekim 2014 <http://www.kayipdunya.com/tunc-pekmen/super-kahraman-nedir-bir-giris-yazisi>. (Erişim Tarihi, 04.05.2015)

TOPAKKAYA, Arslan, Adalet Kavramı Bağlamında Aristoteles - Platon Karşılaştırması. [www.flssdergisi.com/sayi6/27-46.pdf](http://www.flssdergisi.com/sayi6/27-46.pdf) (Erişim Tarihi, 11.02.2015)

[www.flssdergisi.com/sayi6/27-46.pdf](http://www.flssdergisi.com/sayi6/27-46.pdf) (Erişim Tarihi, 13.04.2015)

[www.emrekongar.org](http://www.emrekongar.org) (Erişim Tarihi, 01.02.2015)

[www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr) (Erişim Tarihi, 11.02.2015)

<http://www.tandfonline.com/loi/cjme20> (Erişim Tarihi, 11.05.2015)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Filantropizm> (Erişim Tarihi, 11.06.2015)

<http://www.nazlim.net/kimdir-biyografi/robin-hood-kimdir-biyografisi-hayati.html#ixzz3cfExbAiW> (Erişim Tarihi, 17.05.2015)